

ANDRÓCZI MÁRIA

Kistérségi társulások Zala megyében

„A társadalmi élet bizonyos, nagyságában és formájában meghatározott bázison zajlik le. Ezt a bázis a társadalommá egyesülő emberek tömege, a földterületen való eloszlásuk módja, s a kollektív emberi viszonyokra hatást gyakorló különféle dolgok jellege és elrendezése alkotja. Attól függően, hogy a népesség csekély vagy nagyszámú, városokba tömörült vagy falvakban szétszórta, hogy miként építi városait és házait, hogy szűkebb vagy tágabb a társadalom által elfoglalt terület, a területet körülvevő határoktól és a rajta átvezető közlekedési utaktól függően, mindezekről és még más tényezőktől függően az egyik társadalmi bázis különbözik a másiktól.”

E. Durkheim

A hazai kistérségi szervezeteket életre hívó folyamatok erős rokonságot mutatnak a '70-es évek nyugat-európai folyamataival. Magyarországon, mint a kelet-közép európai országokban is, a '80-as években még részben a nehézipari lobby és a kormányzat összefonódása, részben a társadalmi feszültségek, legfőképpen azonban a demokrácia hiánya gátolta a korábbi gyakorlattal gyökeresen szakító választások megfogalmazását. A politikai rendszer változása viszont megteremtette a lehetőséget ezen akadályok megszüntetésére és előtérbe állította az önkormányzást és más demokratikus értékeket.

Magyarországon az Önkormányzati Törvény egyrészt megteremtette a települési önkormányzatok autonómiáját, vázolta az önkormányzatok együttműködésének egy lehetséges formáját (önkormányzati társulások) és lehetőséget adott a korábbi erősen hierarchizált településközi „kényszerkapcsolatok” megszüntetésére. Ezzel biztosította az önkormányzatok új típusú kistérségi szerveződésének kialakulásának lehetőségét. A szervezetek létrejöttét nem a szabályozásban megnyilvánuló szándék, hanem éppen az önkormányzati szabályozás hiányosságai ösztönözték.

Az önkormányzati vonallal párhuzamosan, a civil szervezetek társadalmi szerepét is felismerték. Az egyesületekre és társadalmi szervezetekre vonatkozó törvény megjelenése után számtalan civil szerveződés jött létre, melyek alapvetően a falusi társadalmak újjáélesztését tűzték ki célul. Ezek a szervezetek, ugyanúgy mint a közösségfejlesztés, ill. a területi tervezés szakemberei maguk is felléptek kistérségi társulások kezdeményezőiként.

A két lényeges társadalmi csoport, a helyi önkormányzatok és a civil szféra kistérségi szerveződésének jogi lehetőségei és egyéb ösztönzői mellett a gazdaság folyamatainak alakulása, ill. a rendszerváltozás után a területfejlesztés napi gyakorlata is elősegítette a magyarországi kistérségi szervezetek megjelenését.

Az infrastruktúrát üzemeltető nagyvállalatok szétesése, privatizálási gondok, a munkanélküliség növekedésének az önkormányzatoknál való lecsapódása, a vállalkozások élénkítése iránti igény és általában a források beszűkülése az önkormányzatok összefogásának nem csupán lehetőségét, de szükségességét is jelentette. A központi források szűkülése és ugyanakkor a területi válság jegyeinek szélesebb körű jelentkezése, a hagyományosan elmaradott térségek mellett a gazdasági szerkezetváltás következményeiként depressziós térségekként végképp ellehetetlenítette. Előtérbe került a térségek önerős fejlődésének, belső válságkezelő stratégiáinak kidolgozása. A szervezetek kialakulásának ösztönzése mellett – a területfejlesztési stratégia hiányában – nem vált világossá, hogy a kormányzat mit vár el az általa szorgalmazott szervezetektől, hol helyezhetők el ezek a területfejlesztés intézményrendszerében.

Nagy problémát okozott a gazdasági struktúrának a rendszerváltást követő összeomlása *Zala megyében is* – az aprófalvas településeken –, ami a nagymértékű létszámleépítéseken keresztül érintette leginkább a lakosságot. Az elmaradott térségi helyzet, a gazdaság jelentős visszaesése folytán bekövetkezett nehézségek miatt a települési önkormányzatok nagy része már az 1990-es évek elején felismerte, hogy más önkormányzatokkal történő közös összefogással, társulással tudja megoldani az azonos gondokat, a feladatokat eredményesen kezelni. Az így létrejött szerveződések – az önkormányzatok önkéntes társulásainak – jogi alapját pedig a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény adta meg.

A megyében (az 1990-es évek elején) az országos átlaghoz képest kiemelkedő intenzitással indult meg a kistérségi társulások megalakulása. Ekkor az elmaradottnak minősített aprófalvas önkormányzatainak társulásai kezdték meg működésüket. E fejletlen, elmaradott térségek lettek a legnyitottabbak az újonnan kialakult szerveződési elvek és módszerek átvételére. Ezt az is magyarázza, hogy e térségek a fejlesztés, az új piaci kereslet-kínálat tekintetében hasonlóan kedvezőtlen feltételekkel rendelkeztek, a vállalkozói kultúra, a munkaerő szakmai összetétele, az üzleti szolgáltatások, a külső piaci érdeklődés stb. 1992 és 1996 közt a megyében – kisebb vagy nagyobb térségre kitekintő – 10 társulás alakult. Majd fokozatosan a megye szinte minden területén létrejött egy-egy kistérségi társulás, eleinte a civil társadalom erősítésére, külső források, támogatások szerzésére (konkrét beruházásra, intézmény fenntartásra) koncentráltak. Később megjelenik a társadalompolitikai, szociális gondok kistérségi megoldásának gyakorlata. Jelenleg egyre erősebben tör a felszínre és fogalmazódik meg a gazdaságfejlesztés, az ehhez kapcsolódó programok kidolgozásának és megvalósításának szükségessége, kellő szakértelemmel és intézményi háttérrel.

A kistérségi társulások szerveződések számottevő hányadában nem található városi, illetőleg városias központ, mintha azokat szándékosan hagyták volna ki tagjaik köréből, attól félvén, hogy a város vagy egy vonzásközpont a falvak jogait, lehetőségeit csökkentené. Pedig sok esetben éppen a hiányzó gazdasági tényezők, adottságok miatt nem képesek terveik megvalósítására.

A társulások mindegyike alapvető célként fogalmazta meg:

- A térség gazdasági – társadalmi helyzetének feltárását, a lehetőségek számbavételét,
- A kistérségi településközi közös érdekek megfogalmazását, képviselését,

- A térség infrastruktúráinak közös fejlesztését, a lakossági ellátás segítését,
- Térségfejlesztési stratégiai terv elkészítését,
- Foglalkoztatási problémák kezelését, a gazdaság fejlesztésének segítését,
- Együttműködési lehetőségek feltárását, kihasználását,
- Idegenforgalom fejlesztését,
- A környezeti és természeti értékek védelmét, megőrzését stb.

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. számú törvény azonban már egyértelműen deklarálta, hogy „A települési önkormányzatok képviselő-testületei megállapodással a települések összehangolt fejlesztés, közös területfejlesztési programok kialakítása, a fejlesztések megvalósítását szolgáló közös pénzalap létrehozása érdekében *önálló jogi* személyiséggel rendelkező területfejlesztési társulást hozhatnak létre.” A törvény elfogadásával és hatálybalépésével alakult ki a területfejlesztés és területrendezés alapvető intézményes rendszere. Előzményeként már az önkormányzati törvényben megfogalmazódott, hogy a jövőben a területfejlesztési feladatok, illetőleg a kormányzati területi fejlesztési programok összehangolását a megyei területfejlesztési tanácsok végzik. Azonban az önkormányzati törvényi rendelkezéseket és elvárásokat a területfejlesztési törvény bontotta ki, elsősorban a területfejlesztési tanácsok feladatainak és összetételének szabályozásával. Ebből két dolgot fontos kiemelni: egyrészt a területfejlesztés és a területfejlesztés jogi szabályozottságának különválasztását, másrészt a területfejlesztési tanácsok összetételének többszektoriságát. Az első elemből következik, hogy a területfejlesztési törvény elsősorban a térségi összefogásra épülő vagy a települési határokon túlnyúló (kistérségi, megyei, regionális, országos) fejlesztésekre koncentrálnak. A második elemből következik, hogy a területfejlesztési tanácsok összetételében a megyei önkormányzatok képviselője mellett helyet kapnak a megyei választásokból az önkormányzati rendszerben kiszorult megyei jogú városok és kistérségek képviselői is. E képviselői szisztéma a delegációs elvet érvényesíti, ezért a területfejlesztési tanácsok nem közhatalmi és közigazgatási egységek. Ebből adódóan a törvény együtt szabályozza a területfejlesztési és rendezési feladatokat, de a döntési jogosítványokat szétválasztja aszerint, hogy ahhoz közhatalmi jogosítványok (jogok és kötelezettségek megállapítása) tapadnak-e.

A fentieknek megfelelően a területfejlesztési döntések a konszenzusos demokrácia szabályai szerint a területfejlesztési tanácsokhoz kötődnek, míg a területfejlesztési döntésekre épülő területrendezési jogosítványok (rendezési tervek jóváhagyása) a közhatalmi szervekhez (helyi önkormányzatok képviselő-testületei, kormány, országgyűlés) tartoznak.

A területfejlesztési törvény a területfejlesztési és területrendezési feladatok ellátását az állami szervek, az önkormányzatok, a természetes személyek és szervezetek, a gazdálkodást végző szervezetek és az érdekvédelmi szervezetek, valamint más intézmények egymással összehangolt együttműködésére építi. Ugyanakkor a jogi státusz pénzalapok létrehozását is lehetővé tette a települések összehangolt fejlesztésére, közös programok kialakítására, a fejlesztések konkrét megvalósítására (az önkormányzatok anyagi hozzájárulásaiból, állami pénzeszközből, támogatásokból és pályázati pénzeszközből).

A területfejlesztési törvény kiemelkedő jelentőséggel bír az ország kiegyensúlyozott területi fejlődésére és a térségi gazdasági-, társadalmi-, kulturális fejlődésének előmozdítására, valamint az átfogó területfejlesztési politika érvényesítésére, az országos és a térségi területfejlesztési és területrendezési feladatok összehangolására, megalapozására, alapelveiben alkalmazkodva az Európai Unió regionális politikájához.

A NUTS-rendszer szerinti meghatározásban az önkormányzatok a legkisebb jogi egységek, melyek egyes társulásai átlépik a statisztikai kistérségek, valamint a megyék határait, olyan közösségeket hozva létre, melyek az egyes célok által motivált tevékenységek mozgatóivá váltak.

A KSH által kialakított statisztikai kistérségek értelmezése: „A statisztikai kistérségek rendszere az ország egész területét átfogó, megyehatárokat át nem lépő rendszer. Egy-egy kistérség olyan földrajzilag is összefüggő települések együttese, amely a települések közötti valós munka-, lakóhelyi, közlekedési, középiskolai ellátási (oktatás, egészségügy, kereskedelem) stb. kapcsolatokon alapul. A kistérségi rendszerben a települések kapcsolataik révén egy vagy több központi településhez vonzódnak. A rendszerben minden város egyúttal vonzasközpont (társközpont), de vannak községi jogállású vonzasközpontok is. Megnevezésük a központi település neve alapján történt.”

A területfejlesztési kistérségi társulás értelmezése: „*kistérség:* a települések között létező funkcionális kapcsolatrendszerek összessége alapján behatárolható területi egység, egymással intenzív kapcsolatban lévő, egymással határos települések összessége.” (1996. évi XXI. tv.)

Zala megyében a törvény megjelenésének évében (1996) még 10 társulás alakult, melyek már a megye döntő részét lefedték, számuk további eggyel 1998-ban, majd kettővel bővült 1999-ben. A 23 jelenleg funkcionáló társulásnak 291 tagja van. A területfejlesztési társulás tagjainak száma több mint a megye önkormányzatainak a száma (257), mivel egy-egy település több társulásnak is tagja. A Kis-Balaton Térségi Területfejlesztési Társulásnak még további 9 Somogy megyei község a tagja, míg Vas megyéből egy község integrálódik a Zalalövő és Térségének Gazdasági és Idegenforgalmi Fejlesztési Társulásához. A jelenleg funkcionáló területfejlesztési kistérségi társulások száma 23. A leírtakat az 1. táblázat is szemlélteti.

A szervezetek területi lehatárolása történhetett:

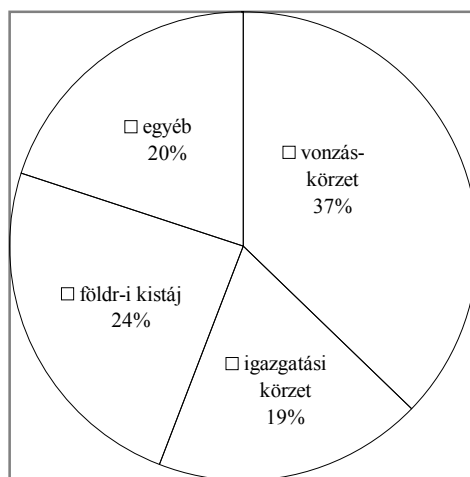
- földrajzi, ugyanakkor kulturális azonosságot is magában hordozó kistáj szerint (39%-ban),
- „város és vidéke” típusként valamely város vonzása alapján (26%-ban),
- a korábbi igazgatási körzetbeosztáshoz igazodva (13%-ban),
- a földrajzilag szomszédos, hasonló gazdasági adottságokkal vagy más, azonos érdekekkel rendelkező települések területének összeadásával (30%-ban),
- s néhány esetben kulturális vagy egyéb alapon összetartozó települések lehatárolásával. (14%-ban). 1. ábra.

1. táblázat A kistérségi szerveződések számának változása 1990-2000 között

Megnevezés	Alapítás éve
ZALA-KAR	1993
Őrség-Göcsej-Hetés	1993
Mura Menti Nemzetiségi	1993
Dél-zalai Murahíd	1993
Kis-Balaton	1993
Kerka Menti	1993
Tátika-Rezi	1994
Keszthely-Hévíz	1994
Közép-zalai	1994
Zalavölgye	1995
Principális Mente	1996
Zalakaros Környéki	1996
Közép-Zala	1996
Északnyugat-zalai	1996
Felső-Göcsej	1996
Göcsej Becsvölgye	1996
Zalaapáti-Háti	1996
Gellénháza Térsége	1996
Nagykanizsa és Környező	1996
Észak-zalai	1996
Zalalövő	1998
Válicka-völgye	1999
Salomvár – Zalaháshágy	1999

Forrás: Zalai Falvakért Egyesület

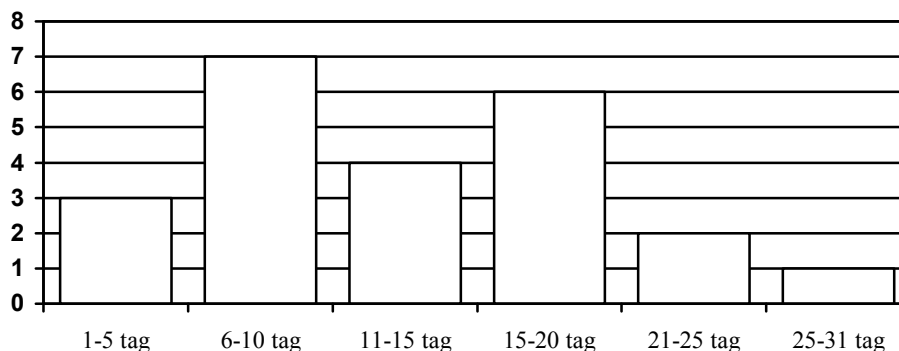
1. ábra Kistérségi szerveződések regionális alapjuk szerint

Nagyság szerinti típusok

Egy-egy kistérségi társuláshoz tartozó települések száma is rendkívül változó. Van olyan, melybe csak 1-2 település tartozik, de van olyan is, amelyik 31 települést foglal magában. A leggyakoribb a 6-10 település összefogásával megvalósult együttműködés. 2. ábra

2. ábra Kistérségi szerveződések tagtelepüléseinek száma szerint

A megye 257 települése közül jelenleg mindössze 4 település nem tagja egyetlen társulásnak sem, bár számuk időről időre változik. A társulásba a ki- és belépés alapszabályaik alapján lehetséges, ami azt jelenti, hogy e közösségek nem zártak.

Zala megyében a kedvezményezett települések száma 91, a megyében lévő összes település 35,4%-a, melyből 81 elmaradott, 43 magas munkanélküliségű és 33 elmaradott és magas munkanélküliségű települések közé tartozik. Ha összehasonlítjuk az országos mutatókat a megyei adatokkal, láthatjuk, hogy a kedvezményezett települések száma 1485, (az összes település 47,4%-a), melynek 6,1%-át teszik ki a zalai települések. A kedvezményezett települések lakónépességének aránya országosan 18,2%, a megyei adat 8,8%. A fent leírt adatok vizsgálatakor összegzésként is megállapíthatjuk, hogy Zala megye jellemző mutatóinak aránya az országos átlagot nem haladja meg. Azt, hogy mely kistérségek adják a legtöbb kedvezményezett települést, illetve hol magasabb lakónépességük hányada, természetesen a települések fejlettségének mérőszámával, illetve a munkanélküliségi arány alakulásával függ össze. A települések fejlettségének mérőszáma országosan 3,91%, a megyei 3,89%. A munkanélküliségi arányszám átlagtól való eltérése sok hasonlóságot mutat a település fejlettségi átlagos mutatóinak alakulásával. Zala megye helyzete a munkanélküliek arányát tekintve az országos átlagnál kedvezőbb. E települések területi eloszlásának a megyei, de leginkább a kistérségi szintű vizsgálata visz közelebb a problémák megjelenéséhez.

A megyében lévő 6 statisztikai kistérség – NUTS 4 szintű – közül a lenti, a letenyei és a zalaszentgróti társadalmi-gazdasági szempontból elmaradottak közé tartozik. Ugyanakkor a többi térségből is számos település jogosult kedvezményekre valamilyen szempontú elmaradottsága miatt. A területfejlesztési tanácsok hatáskörébe került területi kiegyenlítést és céltámogatást szolgáló pénzügyi forrásokra a társulások zöme jó eséllyel pályázott, hiszen a kedvezményezett státusz

a megye településeinek többségét érinti. A társulások községei többnyire lefedik a megyében lévő kedvezményezett térségeket és településeket, így viszonylag jelentős összeghez jutnak a pályázatok értékelése során.

A kistérségek fejlettségi típusainak vizsgálatához, meghatározásához a gazdasági-társadalmi helyzetüket és fejlődésüket jól jellemző nyolc mutatót alkalmazhatunk:

1. Külföldi érdekeltségű vállalkozások külföldi jegyzett tőkéje egy lakosra
2. Személyi jövedelemadó alapot képező jövedelem egy lakosra,
3. Működő gazdasági szervezetek ezer lakosra jutó száma
4. Működő gazdasági szervezetek száma
5. Munkanélküliek aránya,
6. Vándorlási különbözet ezer lakosra jutó száma,
7. Távbeszélő főállomások ezer lakosra jutó száma,
8. Személygépkocsik száma ezer lakosra.

A felsorolt mutatókkal mérhető a térségi munkavállalók munkaerő-piaci és jövedelmi helyzete, a jövedelmi pozícióik változása, a gazdasági fejlődést leginkább befolyásoló külföldi működő tőke jelenléte, s a vállalkozói szféra aktivitása, alkalmazkodási készsége.

A mutatók alapján öt fejlettségi típust alakíthatunk ki:

„erősen fejlődő” térségek, ahol a mutatók zöme több mint 10%-kal meghaladja a vidéki átlagot, (Zalaegerszegi, Keszthelyi)

„fejlődő” térségek, ahol a mutatók zöme a vidéki átlag felett van, de annak mértéke nem haladja meg a 10%-ot, (Nagykanizsai, Lenti)

„felzárkózó” térségek, ahol a mutatók zöme közelíti a vidéki átlagot, s ezt mutatják a növekedés jelei is, (Zalaszentgróti)

„stagnáló” térségek, ahol a vidéki átlagtól való elmaradás a mutatók zömét eléri, illetve közelíti a 10%-ot, (Letenye)

„lemaradó” térségek, ahol a mutatók zöménél a vidéki átlagtól való elmaradás legalább 15%.

A vidéki átlaghoz való viszonyítás szükségességét igazolta, hogy a főváros kiugróan magas súlya olyannyira megemeli az országos átlagot, hogy annak alkalmazása nem adna értékelhető eredményt.

A kedvező „erősen fejlődő és fejlődő” térségekben él a megye népességének több mint 87%-a, a vidéki népesség közel kétszerese. A kitörési esélyeket is felmutató „felzárkózó” térségekben a vidék népességének több mint a 13%-a él, míg a „stagnáló” és a „lemaradó” térségek a vidéki népességből 14%-ot képviselnek.

A fejlődő térségek a nagyvárosi funkcióik alapján, a külföldi működő tőke telephelyeként, korábbi iparukat továbbfejlesztve, vagy annak munkaerőbázisán, idegenforgalmi adottságaikat kihasználva helyezkednek el. A felzárkózó térség (Zalaszentgrót) a fejlettebb térségek peremén, azok vonzásában, illetve a kisvállalkozások fejlesztésével igyekszik megkapaszkodni, nem kevés sikerrel. A stagnáló térség besorolást kapta a volt jugoszláv határ mentén elhelyezkedő Letenyei kistérség.

A társulások közül kilencben van városi jogállású alapító tag, sőt a város köré a városkörnyéki településekből szerveződött a társulás. E társulásokban olyan közös célkitűzések fogalmazódtak meg, amelyekben a város szerepe a többi tele-

püléshez hasonló, mind a célokat, mind a megvalósítást illetően, vagy éppen a város húzóereje miatt jött létre az együttműködés.

Az egyes társulások népességét a város jelenléte döntően befolyásolta. A városokat is tartalmazó társulások népessége több mint kétszer nagyobb, mintha csak a községeket vesszük figyelembe. A városok nélküli átlagos népességszám 580 fő volt, hasonló az 540 fős községi átlaghoz. E mutató jelentős sávban szóródik a társulások között. Az Őrség-Göcsej-Hetés Térségi Területfejlesztési Társulás például a megye legelaprózódottabb térségét öleli fel, s a magába foglalt 31 településből 13 száz fő alatti népességű, aminek következménye a 187 fős átlagnépesség. Ugyanakkor a Keszthely-Hévíz Térségi Társuláshoz a nagyobb lélekszámú Balaton-parti települések tartoznak, aminek következtében az 1170 fős átlagnépessége a felső szélső értéket képviseli.

2. táblázat A társulások fontosabb adatai

Megnevezés	Települések száma	Népesség		Városok nélküli népesség	
		száma	átlaga	száma	átlaga
ZALA-KAR Térségi Innovációs Társulás	18	8871	493	8871	493
Őrség-Göcsej-Hetés Térségi Területfejlesztési Társulás	31	15822	510	5782	187
Mura Menti Nemzetiségi Területfejlesztési Társulás	11	9905	900	9905	900
Dél-zalai Murahíd Térségi Területfejlesztési Társulás	20	15632	782	10810	541
Tátika-Rezi Kistérségi Társulás	11	7829	712	7829	712
Kis-Balaton Térségi Területfejlesztési Társulás	25	16995	680	15557	622
Keszthely-Hévíz Térségi Társulás	7	33390	4770	8193	1170
Közép-zalai Kistérségi Társulás	16	12934	808	12934	808
Kerka Menti Települések Szövetsége	12	13592	1133	4930	411
Zalavölgye Térségi Terület	7	10962	1566	3258	465
Principális Mente Térségi Területfejlesztési Társulás	16	7654	478	7654	478
Zalakaros Környéki Települések Területfejlesztési Társulása	10	8695	870	7257	726
Közép-Zala Kistérségi Társulás	10	4805	481	4805	481
Északnyugat-zalai Kistérségi Társulás	16	7214	451	7214	451

Kistérségi társulások Zala megyében

Felső-Göcsej Kistérségi Társulás	5	1327	265	1327	265
Göcsej Becsvölgye Kistérségi Társulás	6	2752	459	2752	459
Zalaapáti-Háti Kistérségi Társulás	3	1847	616	1847	616
Gellénháza Térsége Kistérségi Társulás	7	3007	430	3007	430
Nagykanizsa és Környező Települések Területfejlesztési Társulása	17	60927	3584	8764	516
Észak-zalai Területfejlesztési Önkormányzati Társulás	21	81368	3875	20335	968
Zalalövő és Térségének Gazdasági és Idegenforgalmi Fejlesztési Társulása	6	4791	799	4791	799
Válicka-völgye és Térsége Területfejlesztési és Idegenforgalmi Társulás	11	7970	725	7970	725
Salomvár – Zalaháshágy és Térsége Területfejlesztési Társulás	5	1947	389	1947	389
Összesen	291	340226	1169	167739	576

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal 1999. Évkönyv, Zalai Falvakért Egyesület

A társulások működésének hatékonyságát nagymértékben befolyásolta/ja munkaszervezetük léte, illetve formája. A szervezetek működésének technikai feltételei a szervezeti formával és a funkciókkal szintén szoros összefüggést mutatnak. Saját irodája kezdetben csak kevés szervezetnek volt, csakúgy, mint fizetett alkalmazottja. Az alkalmazottak foglalkoztatása részben közmunkásként, részben célpályázatok során elnyert támogatásokból történt, ill. történik.

A vezetőség hatásköre, mandátumának időtartama, kiválasztásának módja, a vezetők személyes tulajdonságai ugyancsak érdekes eltérést mutatnak. Míg az önkormányzati együttműködési formák esetén természetesen polgármester, esetleg jegyző lehet a szervezetek tisztségviselője, a közösségi jellegű szerveződések többségében „civiliek” kerültek vezető pozícióba.

A programrendszerű finanszírozás széles körű elterjedésével egyidejűleg egyre több helyen alkalmaznak térségmenedzsert, a kiemelkedően jól működők főfoglalkozásúit, a többiek megbízottat, illetve néhány esetben a társulás csak formálisan működik. A jó személyi háttérrel rendelkezők, illetve az önkormányzatok saját érdeküket felismerve hatékonyan kapcsolódtak/nak be a különböző programokba. Az elnyert pénzeszközök olyan programokat eredményeztek, melyek folyamat jellegűek, a lakosság széles rétegeit, másrészt a kistérségek megismerését, a térségek fejlesztését szolgálják. Kedvező jeleket tapasztalhatunk a felgyorsult infrastruktúra fejlődésében, kiépülésén a kisebb településeken is. Ezen belül a víz-, a gáz-, a telefon-, a hulladék-elhelyezés-, szennyvíz csatorna

megoldására irányuló beruházásokban figyelhető meg kistérségi koordináció, együttes fellépés. Hasonló gyakorisággal szerepeltek a gazdaságélénkítő, munkahelyteremtő, foglalkoztatást elősegítő programok is a kistérségek eddigi munkájában.

Érdemes kiemelni a központilag preferált, a szerveződések célkitűzései között eredetileg nem szereplő képzési programokat. E tevékenységi terület mutatja leginkább, hogy a kistérségi társulások napi tevékenysége, megvalósított programjai elsősorban a központilag preferált akcióktól, s csak utána az alakuláskor lefektetett célkitűzésektől, vagy a saját stratégiától függ. Ettől függetlenül egyre több szervezet látta szükségesnek közösségfejlesztési programok indítását, melyek egy konkrét térségfejlesztési cél megvalósítását segítő eszközként, vagy önálló célként, a későbbi programok társadalmi megalapozásaként jelennek meg.

Ugyanakkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül agrárgazdaságunk nehézségeit sem. A tulajdoni, a termelési, a piaci, a pénzügyi, az intézményi, a települési válság súlyos terhet jelent a vidék számára. A térségeket, településeket a piaci zavarok azért is érintik érzékenyen, mert – főleg a kisebb egységekben – alig van olyan család, amelyeket a mezőgazdasági termékek értékesítésének gondjai ne nyomasztanának. E probléma orvoslását jelentheti a vidékfejlesztés fontosságát hangsúlyozó és azt támogató SAPARD program, mely kifejezetten a vidékfejlesztést, a vidéki társadalom és gazdaság problémáinak enyhítését szolgálja. Az unióhoz való előcsatlakozás során ez olyan pénzeszközöket jelent, ami a mezőgazdaság és a vidékfejlesztésre használható fel. Zala megyéből 14 pályázat érkezett az FVM által meghirdetett pályázatra. E 14 pályázat 19 kistérségi társulást érintett, 189 település részvételével.

A pályázati kiírások közül a legnépszerűbbnek a különböző PHARE-os pályázatok bizonyultak. Emellett nagy jelentőségűek az OFA, a TEFA és a különböző megyei alapok. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk felkészülési időszakában Magyarországnak is el kell készítenie a különböző fejlesztési (foglalkoztatási, vidékfejlesztési stb.) terveket, melyek keretet, pénzügyi támogatást adnak a kistérségek fejlesztési programjainak (pl.: SAPARD, ISPA, LEONARDO, Széchenyi-terv stb.).

A program készítése célja, az abban foglalt prioritások megvalósításával hozzájáruljanak a kistérségekben élő népesség életminőségének javulásához, hogy a kistérség vonzó léletté váljon az ott élők és ott letelepedni vágyók számára, ami csak úgy lehetséges, ha megfelelő infrastrukturális szint mellett munkalehetőséget is kínál.

Gróf Széchenyi István örökérvényű gondolatai mottóként szolgálhat mind a társulások vezetői, mind tagjai és a térségben élő lakosság számára stratégiájuk, céljaik megfogalmazásakor, érdekeik érvényesítésekor: „A legnagyobb áldás nem abból származik, hogy ingyen kenyér adassék a szegény népnek, hanem, hogy lehetőleg mindenkinek munkaalkalom nyitassék, amelyben talán fárasztó dologgal, de biztos és megérdemelt kenyeret lehessen szerezni.”